

תלמוד תורה "צמח צדיק" ויזניץ אלעד
בגשיאות מרן עט"ר אדמו"ר שליט"א

ע"א אגודת צמח צדיק

דנ"ק מרן אדמו"ר הקוה"ט זצוקללה"ה

"ועל הכל ה' אלוהינו אנחנו מודים לך"

תלמוד תורה "צמח צדיק" ויז'ניץ אלעד
בנשיאות מרן עט"ר אדמו"ר שליט"א

כ"ק מרן רבינו הקוה"ט עט"ר זצוקללה"ה
זכרו הטוהר לא ימוש מליבנו
וזכותו הגדולה תגן בעדנו

יו"ל ע"י המלמד שלום דונט - בתה ר' תשע"ד

מגדיל ישיענות מלכו

הצלת כ"ק מרן אדמו"ר הקדוה"ט זצוקללה"ה

משעני האריות צורדי ישראל ימ"ש בימי מלחמת העולם

ח' אייר תש"ד

[נרשם ונלקט ע"י הרב ח"מ אוביץ הי"ו ק. ויז'ניץ]

שבר בת עמי :

ויהי, אין ויהי אלא לשון צער, ביום המר י"ז באלול תרצ"ט, פרצה מלחמת-העולם-השניה. הנקרא - "השואה" מיום שחרב בית מקדשנו ותפארתנו, לא היו ימים קשים לישראל כשש השנים הבאות שמיום זה והלאה. דם ישראל ברחבי מדינות אירופה נשפך כמים, ומאורעות אותם שנים מרות כלענה, השאירו צלקת גדולה ועמוקה בבית ישראל.

היה זה כאשר צבא גרמניה הנאצית ימ"ש כבש את פולין. מאותו יום, הלך והרע גורלם של היהודים באירופה בכלל, ובפולין וגרמניה בפרט. האנטישמיות גברה מאד בכל מקום, ויהודים סבלו מגזירות ונגישות על כל צעד ושעל.

בשנת ת"ש, בסערת מלחמת העולם, כבש הצבא ההונגרי את איזור מארמוש הצ'כית ובין השאר גם את העיירה "ווילחוביץ", בה כיהן כ"ק מרן אדמו"ר זצוקללה"ה בימים ההם כאבדק"ק "דיבעווע-ווילחוביץ" והגלילות.

כעבור כשנה, בכ"ז בסיון תש"א, תקפה גרמניה את רוסיה והסתערה עליה בכמה חזיתות, וחמשה ימים לאחר מכן הצטרפה אליה גם הונגריה. מאז, כאשר הגרמנים וההונגרים ימ"ש כרתו ברית ביניהם, רע ומר היה מצב היהודים בהונגריה מאד. למעלה מרבבת יהודים, בעיקר ממארמוש, שגורשו מהונגריה משום שלא היתה בידם אזרחת הונגרית - יחד עם עוד יהודים כמספר הזה ממדינות אחרות - נהרגו עקה"ש ע"י העיר קאמניץ-פודולסק, בדי הרוצחים ימ"ש שחברו יחדיו למעשה האכזרי - הונגרים, גרמנים ואוקראינים.

גם שאר היהודים שנשארו לפליטה בהונגריה לא שפר עליהם גורלם, צרות ויסורים, תלאות ורדיפות, היו מנת חלקם.

בשלהי שנת תש"ג, שב כ"ק רבינו זצוקללה"ה להתגורר בקביעות בעיר רבנותו "ווילחוביץ", לאחר שבשנתיים שלפני כן התגורר לסירוגין בגרוסוורדיין - בה כיהן כראש ישיבת "אהבת ישראל" דויז'ניץ, או "בדעש" - עיר מגורי חותנו הרה"צ זצ"ל.

תלמוד תורה "צמח צדיק" ויז'ניץ אלעד

בנשיאות מרן עט"ר אדמו"ר שליט"א

ב

כאשר הגיע רבינו ל"ווילחוביץ", ייסד שם ישיבה לצעירים לבחורי הישוב והסביבה. הישיבה היתה זקוקה לבחורים מבוגרים יותר שילמדו עם התלמידים הצעירים, לכן, הגיע מגרוו"ד קבוצת בת שמונה בחורים מאנ"ש, תלמידי ישיבת "אהבת ישראל" שכבר נסגרה מחמת המציק, והם סייעו ביד רבינו **זצוקללה"ה** לנהל את הישיבה בוילחוביץ.

כמו כן יסד **רבינו זצוקללה"ה** מחדש את ה"תלמוד תורה" לילדי ווילחוביץ, שנסגר תקופת ארוכה לפני בואו לשם מחמת הצרות והרדיפות שתושבי מארמרוש סבלו מהן.

כ"ק **רבינו זצוקללה"ה** אף תיכנן להפוך את ווילחוביץ למרכז תורה ולייסד בה ישיבה גדולה. פעולות ראשונות כבר נערכו בנידון, אך כולם סוכלו עם השתלטות הגרמנים על הונגריה, כדלהלן.

לש"ק פר' תרומה תש"ד, לאחר שבבית כ"ק מרן אדמו"ר בעל "אמרי חיים" זי"ע בגרוסוורדיין נרקמה תכנית לעלות לארה"ק ולהמלט מפני הרעה, נסע רבינו זי"ע לשבות בוילחוביץ, עקב רצונו להפרד מהמוני אנ"ש חסידי ויז'ניץ שהתגוררו באיזור מארמרוש.

הצרות הלכו ותכפו מיום ליום, שנאת-ישראל של ההונגרים הלכה וגאתה, וביום ז' באדר תש"ד נאלץ **רבינו זצוקללה"ה** לסגור את שערי הישיבה-לצעירים שניהל.

כ"ק רבינו זצוקללה"ה בצעירותו

תלמוד תורה "צמח צדיק" ויז'ניץ אלעד

בנשיאות מרן עט"ר אדמו"ר שליט"א

ג

מווילחוביץ לגרוסוורדיין :

בנוסף לצרות והרדיפות שהלכו והתחזקו, גבר החשש שמא יכבשו הגרמנים ימ"ש את הונגריה, בסערת המלחמה הנוראה בה כבשו מדינה אחר מדינה באירופה. כ"ק אדמו"ר זצוקללה"ה אשר הספיק כבר לשמוע מש"ב בני משפחת הורוויץ נכדי כ"ק הסב"ק זי"ע - שנמלטו בניסי-ניסים בתחילת המלחמה לגרוסוורדיין, מדז'יקוב ומרימנוב שבפולין הכבושה - את גודל רשעותם של הנאצים ושנאתם התהומית לבני-ישראל, הבין מיד מה משמעות יש לו לכיבוש גרמניה, על כל אלה נוספה גם ההשערה, שאם יכבשו הרשעים את הונגריה יחפשו לכל לראש את הרבנים ותלמידיהם - על כן, החליט **רבינו זצוקללה"ה** כי בימים טרופים אלה, עליו לשוב במהירות האפשרית לגרוסוורדיין, להיות בקרבת אביו הק' מרן אדמו"ר זצוק"ל.

וכך הוה, בפורים תש"ד עוד קרא **רבינו זצוקללה"ה** - רב הקהילה - את המגילה בביהמ"ד בווילחוביץ, ומיד לאחר החג ארז את מיטלטליו והתכוון לנסיעה.

אולם דא עקא, שהדרך מווילחוביץ לגרוסוורדיין, כבר היתה באותם ימים הרת סכנות על כל צעד ושעל, כי ליהודים כבר נאסרה אז הנסיעה ברכבת. ברם, **רבינו זצוקללה"ה**, אשר החליט כאמור כי עליו להגיע לגרוו"ד בהקדם האפשרי, נדבר עם עסקני הקהילה בענין זה, עד שבחסדי ד' מצאו פיתרון מעשי לבעיה.

בווילחוביץ לא היתה תחנת-רכבת, ובימים כתיקונם היו התושבים נוסעים בעגלה עד לעיירה טרעסיף - המרוחקת רק כ- 3 ק"מ - אשר בה היתה תחנת רכבת, ומשם ממשיכים לדרכם. אולם כעת היה חשש שמא הנסיעה בעגלה אף היא סכנה. עסקני ווילחוביץ המסורים אירגנו לרבים "אמבולנס" שנשכר במיוחד לשם כך, בכדי שבאמתלת נסיעה לבית-חולים לא יעכבוהו בשאלות מיותרות, להשלמת הענין עטף רבינו את זקנו ופאותיו במגבת, כפי שנוהג אדם ששיניו כואבות, וכן בכדי שלא יבחינו ביהדותו, וכך יצאו **כ"ק רבינו זצוקללה"ה** והרבנית ע"ה עם בתם התינוקת חנה תליט"א - כיום הרבנית מסקווירא, ונסעו מווילחוביץ לטרעסיף.

כאן התגורר החסיד הוותיק ר' אברהם פולק ז"ל הי"ד (המכונה ר' אברהם דער ראמענער' - ע"ש ארץ מוצאו), בעל-צורה ומנשואי עדת חסידי ויז'ניץ, אשר **מרן רבינו זצוקללה"ה** הגיע לביתו וביקשו שיסייע בידו לנסוע לגרוו"ד.

בשעות הספורות בהם היה רבינו בטרעסיף, שהה כאמור בביתו של ר' אברהם. והנה נכנס קצין הונגרי לחנותו של ר' אברהם הסמוכה לבית, וביקש לקנות דבר מאכל כלשהו. כשהשיבו המוכר היהודי שאין לו כעת את החפץ המבוקש, הנחית הקצין הרשע סטירת לחי מצלצלת על פני המוכר. **רבינו זצוקללה"ה** וב"ב, שנוכחו כעת לראות באופן ישיר את השנאה העמוקה והנוראה הרוחשת בקרב הגויים, אצה להם הדרך, וביקשו להגיע לגרוו"ד במהירות האפשרית.

תלמוד תורה "צמח צדיק" ויז'ניץ אלעד

בנשיאות מרן עט"ר אדמו"ר שליט"א

ד

ר' אברהם אכן נחלץ מיד לעזרת רבינו, הוא פעל ושיחד את הממונים, עד שסידר לרבינו זצוקללה"ה וב"ב אישור-נסיעה ברכבת לגרוו"ד.

באימה ופחד יצא רבינו לדרך, בידעו כי הרכבת מלאה גויים חורשי רעה ושונאי ישראל, וכפי שידוע, שכאשר כבשו הגרמנים את הונגריה, נתגלו ההונגרים כרשעים גדולים לא פחות מהגרמנים עצמם. רבינו זצוקללה"ה אשר כאמור היה עטוף במגבת סביב ראשו, ישב עם ב"ב במסדרון שלפני הקרון, בכדי שלא יבחינו בהם. וכך נסעו

משך מספר שעות. על אם הדרך, כשנוכסה הרבנית ע"ה לתוך הקרון וביקשה דבר-מה - שהיתה זקוקה לו בדחיפות - מאחת הנכריות שישבו שם, נכנס לפתע אל הקרון שוטר מנוסעי הרכבת, ושאל בתקיפות: "מה הנך עושה כאן?!" משענתה הרבנית שהיתה זקוקה בדחיפות לדבר-מה, צרח הוא ימ"ש: "האם את מסתלקת מכאן מיד?! אם לא, לא תראי יותר את אור השמש!"... כך, בפחד ובאימת-מוות, נסעו את כל הדרך, עד שבחסדי השי"ת הגיעו בשלום למחוז-חפצם.

כ"ק רבינו זצוקללה"ה עם אביו בעל הא"ח זצוקללה"ה

תלמוד תורה "צמח צדיק" ויז'ניץ אלעד

בנשיאות מרן עט"ר אדמו"ר שליט"א

ה

בגרסוורדיין :

רבינו וב"ב הגיעו לעיר גרוסוורדיין שבמחוז טרנסילוניה, שהיתה כעת בחלקה של הונגריה, לאחר שבאלול שנת ת"ש סופחה אליה מרומניה. ימים ספורים לאחר ביאת רבינו לגרוו"ד, בא הדבר אשר ממנו יראו יהודי הונגריה: כאשר ראו ראשי המדינה בהונגריה כי מפלת הגרמנים ימ"ש מתקרבת, באו בקשרים עם צבאות בעלות הברית (אמריקה, אנגליה, ורוסיה) ברצותם לכרות עימהם הסכם שלום. הדבר נתגלה לגרמנים, ובתגובה כבשו את הונגריה, ביום א' פרשת ויקרא, כ"ד באדר תש"ד.

בשורת האויב שהמדינה נכבשה ע"י צוררי ישראל הנאצים ימ"ש, הכתה בתדהמה את יהודי הונגריה - שזה כשנתיים שסבלו מגזירות קשות ומרות - וגרמה לזעזוע איום. כי על אף שלא ידעו לאשור את כל זוועות מעשה הגרמנים, אבל גם מה שהיה ידוע, די היה בו כדי להחריד את ליבם, בהבינם את משמעות הכיבוש.

מאותו יום בו כבשו הרשעים את הונגריה, קנו להם האנטישמיות והשנאה שביתה בחוצות קריה. בגרוו"ד, כמו בכל רחבי המדינה, החלו שירים אנטישמיים להישמע בקול רם ובפרהסיא בכל המקומות הציבוריים. כעבור מספר ימים, בתחילת חודש ניסן, החלו להתפרסם ברדיו איסורים וגזירות שונות נגד היהודים.

ביום ז' בניסן הגיעו הנאצים הרשעים לגרוו"ד. כפעולה ראשונה, הגיעה קבוצת רופאים מטעם הס.ס. לבית-החולים היהודי והשתלטה עליו. הם הוציאו צו פינוי על בית-החולים, על כל צידו, עד למחר. לשאלת הרופא מה יעשו עם החולים האנושים? השיב המפקד ברשעותו: מצידי תוכל לזורקם לרחוב. וכך הוצאו כל החולים לרחובה של עיר. רבינו בעל "אמרי חיים" זצוק"ל נתבקש להעמיד את בית-מדרשו, ולשם הועברו רבים מהחולים - כ"ק רבינו הא"ח זי"ע כבר לא היה יכול להתפלל שם בעת ההיא, כי עקב הסכנה להלך ברחוב, העדיפו להתפלל בביהמ"ד שבביתו.

בי"ב בניסן פורסמה הגזירה, שכל יהודי חייב לענוד טלאי-צהוב בצורת מגן-דוד על בגדו. למחרת היום נחטפו רבים בגרוו"ד והושלכו למאסר. אחרים סולקו מבתיהם, אשר הוחרמו ע"י הגיסטאפו. למותר לציין את האימה והפחד שאחזו ביהודי העיר מפני הבאות.

חג הפסח הגיע, אולם האווירה קודרת ומצב הרוח מדוכא. יהודי העיר הסתגרו בבתיהם ונמנעו מלהראות בחוצות. **רבינו זצוקללה"ה** השתתף בעריכת ליל הסדר בבית אביו הק' זצוק"ל, ה"סדר" נערך בחוג משפחתי מצומצם, ורק בחורים בודדים מאנ"ש נכחו שם, כאלה שתפקידם היה בסידור עניני הבית או שהסתתרו שם מבעוד יום והופיעו בערב בעת עריכת הסדר, גם פליטים אחדים מפולין נכחו, באמצע עריכת הסדר נשמעה אזעקה - עקב הופעת אווירונים זרים בשמי האיזור, ונאלצו לרדת

תלמוד תורה "צמח צדיק" ויז'ניץ אלעד

בנשיאות מרן עט"ר אדמו"ר שליט"א

ו

למקלט שבמרתף. כעבור שעה מסוימת שבו לבית, ורבינו הא"ח זי"ע המשיך לערוך את הסדר.

לימים, שאל כ"ק מרן אדמו"ר זצוקללה"ה את אחד מתושבי גרוסוורדין לשעבר: האם זוכר אתה עדיין את הזמנים שבגרוו"ד, כשהרסו את הגדר (של חצרך) ונמלטנו לביתך, וישנתי אז עם כ"ק אבי ז"ל במיטה אחת. והפטיר: היו אז זמנים קשים, אבל צריכים להודות להשי"ת...

בחול המועד, משראו את חומרת המצב, החליטו רבים מיהודי העיר להתכונן לקראת האפשרות של ירידה למסתרים - בונקרים. כאשר ראה כ"ק רבינו זצוקללה"ה את שכניו בונים בונקר, הביע תחילה את פליאתו על שבימי חוה"מ עוסקים בכך, כי אולי אין כאן משום מלאכת דבר האבד. לאחר מכן, כשנוכחו כי שמא יזדקקו לבונקר בימים הקרובים, התיר רבינו זצוקללה"ה לעבוד בחוה"מ את העבודות שהיו כרוכות בהכנת הבונקר, מאחר שהיה בזה ענין של הצלת נפשות, הוחל בבניית הבונקר בבית הא"ח זצוק"ל.

הבונקר אשר בבית מרן הא"ח זי"ע נבנה במרתף אשר מתחת לבית, הכניסה אליו נעשתה מדרך מוסתרת, והיה בו מקום לחמישה עשר איש, אשר עבורם הוכן שם מזון לתקופה ארוכה. בין האנשים שהיו אמורים לשכון שם, היה רבינו זצוקללה"ה וב"ב, וכן יתר בני המשפחה הקרובים. במהלך בניית המחבוא אולתר צינור מים מוסווה, שבאמצעותו הובטחה אספקת מים עבור תושבי הבונקר.

המצב הוחמר פי כמה עם חלוף ימי הפסח, הגזירות הנוראות והרדיפות האכזריות הלכו ותכפו מיום ליום, שוד ושבר נשמעו בכל עבר ופינה, ואט אט החלו להתפשט השמועות כי בימים הקרובים יוקם גיטו ליהודי העיר.

הברירה היחידה שהיתה מעשית אז, היתה להבריא את הגבול לרומניה, שלא נכבשה ע"י הרשעים ימ"ש.

כ"ק רבינו זצוקללה"ה בנתינת יד לאביו בעל הא"ח זצוקללה"ה

תלמוד תורה "צמח צדיק" ויז'ניץ אלעד

בנשיאות מרן עט"ר אדמו"ר שליט"א

ז

עם הסיכון הרב שבדבר לא היתה ברירה ולא היה מנוס כי אם לעבור את הגבול. ברם, כאמור, על אף שיהודי הונגריה שמעו על שנאתם העזה של הנאצים ימ"ש לבני ישראל, לא ידעו את האמת על תוכניתם השטנית הסופית, ולכן, לא מיהרו לחפש דרכים לברוח מהונגריה. בגרוסוורדיין, הסמוכה לגבול ההונגרי-רומני, עמדו הפליטים הרבים שנמלטו לכאן בניסי-ניסים מפולין - שכבר נכבשה ע"י הנאצים ימ"ש בשנת תרצ"ט - והחלו לזרז את תושבי העיר להמלט לרומניה במהירות האפשרית, בידעם כבר, מניסיונם המר, מה פירושו של כיבוש נאצי.

סיפר **כ"ק מרן אדמו"ר זצוקללה"ה**, שאותו זירז בעיקר הרבני החסיד ר' יששכר דב (בעריל) פרנקל ז"ל, שנמלט מגלציה לגרוו"ד בעקבות אחיו הרב יהודה פרנקל ז"ל - חתנו של הרה"ק רבי צבי חיים מרימנוב זצ"ל, חדב"נ מרן הסב"ק זי"ע. ר' בעריל התגורר בגרוו"ד בקרבת דירתו של מרן זצוקללה"ה, ושיכנעו לברוח לרומניה במהירות האפשרית, באמרו, שאם הגרמנים ימ"ש הגיעו להונגריה, אסור להשאר כאן אפילו יום אחד. בנוסף לכך, הרי הוכרחו הפליטים הפולניים לצרף עימם בבריחתם לרומניה את מי מתושבי גרוו"ד, המכירים את השפה ההונגרית כי בלעדיה לא יוכלו לשוחח עם המברח הנכרי ההונגרי.

רבים מיהודי העיר התכוננו אכן לבריחה, כ"ק מרן הא"ח זי"ע החליט גם הוא להמלט לרומניה, אולם לא עם כל בני משפחתו יחד. הוחלט כי בני המשפחה יימלטו טיפין טיפין, בקבוצות קטנות. העברת הגבול נעשתה בידי מברחים נכרים שידעו כיצד להבריש את הגבול, והעבירו יהודים לרומניה, כמובן תמורת תשלום עצום.

[טרם יצאו לדרך, שלחה הרבנית מ' לאה אסתר ע"ה נכרי אחד לעיר דעעש, לבית הוריה הרה"צ רבי חיים מנחם מענדיל פאנעט זצ"ל הי"ד וב"ב, כשביד הגוי סכום כסף, ומכתב בו שיכנעה אותם שיאותו להצטרף אליהם בדרכם לעבור את הגבול לרומניה. עדי ראייה סיפרו שהגוי אמנם הגיע ליעדו, אולם לא איסת"יעא מילתא, והוריה לא היה בכוחם לקפוץ כנחשונים אל הדרך הארוכה ורבת המכשולים, ובסופו של דבר הוגלו לאושוויץ, הי"ד].

הבריחה :

יומיים טרם הוקם הגיטו בגרוו"ד, ביום א' פרשת אחרי-קדושים (בחול"ל), ז' באייר - לפנות ערב, יצא **כ"ק מרן אדמו"ר זצוקללה"ה** לדרך, עם הרבנית הצ' מרת לאה אסתר ע"ה תבל"ח עם בתם הבכירה הרבנית מסקווירא תליט"א. הם נסעו בכרכרה מגרוו"ד בלבבות רועדים מאימה, וזאת מפני שהיו מוכרחים לשאת את הטלאי-הצהוב - סימן ההיכר היהודי - על דש הבגד. כך נסעו עד הגיעם לאתר המרחץ הסמוך פעליקס

תלמוד תורה "צמח צדיק" ויז'ניץ אלעד

בנשיאות מרן עט"ר אדמו"ר שליט"א

ח

ליער , משם עמדו לצאת לדרך, ושם המתינו לנכרי המברח שיבוא לקחתם (יצוין, כי לאחר שביצע הגו את משימתו, קיבל את שכרו משלם בבית כ"ק מרן הא"ח זי"ע). הערב טרם רד, ורבינו ישב עם ב"ב לבדם בצד הדרך והמתינו לגוי המברח. והנה הסתובבו שם כמה חיילים, הלוך ושוב. גם גשם עז ירד אז באותה שעה - דבר שהיה יכול להוסיף על חשדות החיילים לסיבת נוכחותם שם לעת כזאת. ליבם פרפר בקרבם מרוב אימה, שמא יגש אחד מהם וישאל לזהותם. אין לתאר את עוצם הפחד הנורא שהיתה מנת חלקם בשעה זו, כאשר לא ידעו ברגע אחד מה שיקרה במשנהו. הערב ירד ועדיין הם ממתנים שם - רק בחסדי הבורא ית"ש לא ניגש אחד מהחיילים לברר את זהותם.

לאחר המתנה ארוכה, הופיע סוף סוף הנכרי אשר עליו המתינו. הקבוצה אשר עליה נמנו רבינו **זצוקללה"ה** וב"ב והתעתדה לברוח עם גוי זה, מנתה עוד מספר יהודים נוספים: הרה"ח ר' שלמה יעקב לנדא ז"ל הי"ד, [אברך בר-אוריין ובר-לבב מביליץ שבגליציה, מחשובי חסידי ראדאמסק נמלט מפולין בפרוץ המלחמה, בעזרת תעודות מזויפות שהיו ברשותו בהם היה רשום כגוי פולני, והגיע לגרוו"ד בעקבות גיסו, אח זוג', הרה"ח ר' בעריל פרנקל ז"ל הנ"ל]. רש"י החזיק בידו את ילדו הקטן בן השש, אברהם הי"ד. כמו-כן הצטרף לקבוצה הבחור יום-טוב אפל ז"ל הי"ד, מחסידי ויז'ניץ בגרוסוורדיין. בסך הכל מנתה הקבוצה ששה נפשות. בני הקבוצה סיכמו ביניהם בעת בריחתם, כי מעתה לא תיפרד דרכם בעזה שי"ת עד הגיעם לארץ-הקודש, ברם לא כן גזרה ההשגחה העליונה, כפי שנראה לקמן.

כ"ק רבינו זצוקללה"ה מלווה ע"י חדב"נ האדמו"ר מסקוויריא [ראה בכתבה]

אותו לילה בו חצו את הגבול דרך היער, היה ליל גשם ושלג, הקור הגדול הקפיא את העצמות, והוסיף להרגשת האימה בה היו שרוים, מפחד שלא יתפסו אותם הז'אנדראמים ההונגרים המפטרלים באיזור הגבול. לאחר שעות ארוכות של הליכה, כשרגליהם מבוססות בבוצ ובשלג, היו הנעלים והגרביים קרועים, והרגלים מלאות סריטות ודם מהקוצים שביער, ברם, כ"כ היו כל איבריהם קפואים, עד שכלל לא חשו שרגליהם חבולות וזבות דם, כי הרגליים היו קפואות מקור.

בדרך בריחתם, החזיק **רבינו זצוקללה"ה** את הילדה בידו באופן שכיסתה את הטלאי הצהוב, מפחד שלא יבחין מאן-דהו כי יהודי הוא.

טרם חצו את הגבול, נתנו לילדה סם מרדים, בכדי שתישן בעת הליכתם ולא תפרוץ בבכי עקב טיטוליה הדרך הארוכה. אך כנראה שהסם לא השפיע מספיק, והילדה פרצה בבכי באמצע הדרך.

פחד ורעדה אחזה את כולם. הגוי המבריא טען, כי בשל כך עלולים להחשף למשמרות הצבא המפטרלות באיזור, ואז ייתפסו כולם, אי לכך אין ברירה אלא לחנוק את התינוקת. **רבינו זצוקללה"ה** התחנן בפניו בדמעות בעיניו שירחם עליהם, כי אין לו אלא ילדה אחת וזה כל רכושו.

בשעה קשה זו, עמדה לעזרתם הרה"ח ר' שלמה יעקב הי"ד, שכאמור הלך עימם יחד, ועבר כמה גבולות עד אז, וידע שבעת מעבר צריך צריך להצטייד במיני מתיקה לילדו הקט שהלך עימו, בכדי שלא יבכה. הוא הוציא מאמתחתו סוכריה ונתן לילדה, לאחר-מכן לקח הנכרי את הילדה בידיו ונשאה, ואזי השתתקה ונרדמה.

נס זה, בו ניצלו בחסדי השי"ת ממוות לחיים, לאחר שבכל רגע היו עלולים להתפס ע"י שומרי-הגבול שהיו חורצים את דינם למוות בטווח ח"ו, הזכיר כ"ק **רבינו זצוקללה"ה** - במשך השנים שחלפו מאז - פעמים אין ספור, בפרט בעת שמחות יו"ח שיחיו, לקיים מה שנאמר (תהילים ק"ט, ל'-ל"א): **"אודה ד' מאוד בפי ובתוך רבים אהללנו, כי יעמוד לימין אביון להושיע משופטי נפשו"**.

לאחר מכן המשיכו בדרכם, עלו הרים וירדו בקעות, בחושך בגשם ובקור. כוחותיהם הלכו ואזלו, וסיפר **כ"ק מרן אדמו"ר זצוקללה"ה**, שכאשר עמדו כבר לא רחוק ממעבר הגבול הרגיש שאין בכוחו להמשיך עוד, והתיישב על הארץ באפיסת כוחות, בחשבו לעצמו: **"מה שיהיה יהיה, אני איני מסוגל להמשיך"**... הרבנית ע"ה שיכנעה אותו לקום ולהמשיך, כי עוד מעט יגיעו למחוז-חפצם, ואכן בשארית כוחותיו התחזק **רבינו זצוקללה"ה** והתאמץ ללכת עוד כברת, עד הגיעם בשלום בחסדי השי"ת אל מעבר הגבול, למדינת רומניה אשר לא נכבשה ע"י הצורר הנאצי.

תלמוד תורה "צמח צדיק" ויז'ניץ אלעד

בנשיאות מרן עט"ר אדמו"ר שליט"א

9

בכך, למעשה, ניצל רבינו זצוקללה"ה ממלתעות הרשע אשר ביקש לכלות את שה פזורות ישראל די בכל אתר ואתר. היה זה לפנות בוקר יום שני פרשת אחרי-קדושים, ח' באייר תש"ד, אשר ייזכר בשנים הבאות כיומא-טבא רבה, יום הצלת כ"ק מרן אדמו"ר עט"ר זצוקללה"ה בחסד ד' אשר מעולם ועד עולם על יראיו. אולם סאת הייסורים והתלאות לא תמה עדיין.

ברומניה :

לפי התוכנית, היו אמורים ללכת כל הלילה, להגיע לפנות בוקר אל מעבר לגבול שם יגיעו אל הכפר "טאשאד" בו התגורר המברח מן הצד הרומני, שיכניסם לביתו, ואצלו יתחבאו בעליית הגג עד הלילה השני, אז ימשיכו בדרכם לתוך המדינה. ברם, מכיוון שהיה זה אחרי גשם והאדמה היתה בוצית, ולא היו יכולים ללכת במהירות הנדרשת, מה עוד שהלכו בלילה ההוא לא פחות מ-25 ק"מ, ע"כ הגיעו אל מעבר לגבול רק לאחר שהאיר היום. כאן, נודע להם כי עוד צרה נוספה לה - הגוי המברח נתפס ע"י המשטרה בעוון הברחת תושבים זרים לגבולות המדינה, ומוכן שבעלת הבית סירבה להכניסם הביתה. וכך, נשארו לעמוד ברחוב הכפר כשליבם חרד מאימת הבאות, ואנשים רבים התאספו סביבם.

עד מהרה אסרו אותם השוטרים הרומניים, והחלו לדון מה יעשו עימם. בינתיים, עד להחלטה מה יעשה בהם, השאירו אותם בבית ראש הכפר, שם קיבלום בסבר פנים

כ"ק רבינו זצוקללה"ה עם אביו בעל הא"ח זצוקללה"ה

יפות, אמו של ראש הכפר טיפלה בילדה במסירות, וכעבור מספר שעות באו השוטרים לקחתם. טרם עזבו את הבית, שח הנכרי ראש-הכפר לאורחיו היהודים: יודע אני שלבסוף תהיה יד היהודים על העליונה, אבקשכם שאל תשכחו ממני אז!...

רבינו זצוקללה"ה וב"ב הובלו לבית-המעצר בטאשאד, והרבנית ע"ה, שידעה את השפה הרומנית, שיחדה אותם בסכום כסף הונגרי שהיה ברשותה, והתחננה

בפניהם לבל יחזירו אותם. הרבנית לא ביקשה מהם שישחררו אותם, כי זאת לא ידעה אם תפעל אצלם, רק זאת ביקשה - שלא יחזירו אותם להונגריה, כי אם היו מחזירים אותם להונגריה הכבושה - היה זה למוות בטוח ח"ו.

במרחק לא רב משם, בכפר בעליניעש, התגורר אחד מחשובי חסידי ויז'ניץ, הרה"ח ר' ישראל הרטמן (בעליניעש'ער) ז"ל ומשפחתו, וחתנו הרה"ח ר' אלתר יעקב ויזל ז"ל. בני המשפחה ידעו כבר שכמה נפשות ממשפחת מרן זי"ע מתעתדים לעבור בימים אלו את הגבול, ובהוודע לר' אלתר יעקב כי מישוהו מבני המשפחה עבר את הגבול ונאסר בטאשאד, פעל לשחד את אנשי המשטרה שיעבירו לבית-המעצר בבעליניעש.

וכך הוה. כעבור מספר שעות, הועברו מטאשאד בליווי ז'אנדאר רומני, לבית-המעצר בעיירה בעליניעש. באין אונים ובאפיסת כוחות הלכו את הדרך, לאחר שבמשך הלילה האחרון לא נתנו תנומה לעפעפיהם והלכו את כל הדרך הקשה והמפרכת. השוטר שהוביל אותם הזהירם שלא להביט ימין ושמאל, ואם ידברו ביניהם מילה אחת - יירה בהם, וכך פסעה הקבוצה בטור עורפי, כשמאחוריהם השוטר.

בהגיעם לעיירה בעליניעש, הבחינו כי לידם הולך אדם הדור-מראה, שבחיצוניותו לא היה נראה כיהודי, אולם משום מה היתה להם הרגשה שיהודי הוא. הרבנית ע"ה שאלה בלחש, בלשון הקודש: יהודי? והוא קרץ בעיניו לחיוב. היה זה מר מישקו שווימר ז"ל, ראש הקהילה היהודית בבעליניעש. שוב לחשה הרבנית "ויז'ניץ", ומר שווימר הבין מיד במי המדובר. הוא פנה משם והלך מיד להודיע להרה"ח ר' אלתר יעקב ז"ל, כי אחד ממשפחת הרבי מויז'ניץ הגיע לכפר.

ר' אלתר יעקב הגיע לבית-המעצר, שם התוודע אל רבינו זצוקללה"ה בהציגו את עצמו כחתנו של הרה"ח ר' ישראל הרטמן, והסביר לרבינו שהוא מתמצא היטב בכל הסיבוכים שישנם. כשהביע רבינו בפניו את חששותיו שלא יחזירו להונגריה, אמר רא"י: אל תתדאגו, עס וועט זיין גוט! ודבריו היו כמים קרים על נפש עייפה, כאשר לראשונה, אחרי תלאות כאלה, שמע רבינו מיהודי את המילים: "יהיה טוב!"

מר שווימר הנ"ל ור' אלתר השתדלו ושיחדו את השוטרים שישחררו אותם, ואכן הצליחו במשימתם. את הרבנית והילדה שיחררו מיד לביתו של רא"י, אולם כ"ק רבינו זצוקללה"ה עם ר' שלמה יעקב והב' יו"ט אפל ז"ל, נאלצו עוד להישאר בלילה ההוא בבית-המעצר החשוך והאפל, בו שכנו פושעים ורוצחים ושאר מרעין-בישין. לימים, בספרו על הקורות עימם באותם שעות, ציין רבינו זצוקללה"ה כי העובדה שר' שלמה יעקב ז"ל היה עמו בכלא כאח לצרה, היתה גם היא מחסדי הבורא ית'. למחרת בבוקר, לאחר מאמצים שנעשו ע"י היהודים בבעליניעש נכנס שוטר לחדר המעצר, והכריז: "ראבינער האגער!" - ורבינו זצוקללה"ה יחד עם שני היהודים האחרים נלקחו לחדר אחר, בו הופרדו משאר אסירים. רק כעבור מספר שעות שוחררו מהכלא לשמחת לב כולם.

משם ביקשו רבינו וב"ב להמשיך בנסיעתם אל תוך המדינה, כשמחוז-חפצם היא העיר "אראד", בה נמצא ישוב יהודי גדול, ולשם זרמו כל הפליטים שהבריחו את הגבול. אולם דא עקא, כי היהודים נאסרו לנסוע אז ברכבות ללא רישיון מיוחד, שקשה היה להשיגו. על-כן שיחד ר' אלתר יעקב את המשטרה, ששוטר ילווה אותם כאסירים המועברים ממקום למשנהו. הם יצאו לדרך בתחילת הלילה עד הגיעם - באמצע הלילה - ליישוב דיאנטא, בו ג"כ התגוררו יהודים שסייעו במסירות- נפש לאחיהם שנמלטו מהונגריה. הם ירדו מהרכבת ונעזבו ע"י השוטר, ומשך כשבוע עשו בעיירה זו, כתחנת-ביניים בדרכם לאראד.

בדיאנטא, התאכסנו בבית הר"ר יהודא לייב מאטיאש ז"ל, אשר כאחד שנודע בפעולותיו למען הפליטים, קיבל ימים מספר לפני בואם איגרת מאחות **מרן רבינו זצוקללה"ה**, ה"ה הרבנית מרת שבע ברכה ארנסטר ע"ה. במכתבה הודיעה הרבנית שבע ע"ה על תוכניתם לעבור את הגבול, וביקשה ברחמים שיעשה את כל שביכלתו למען הבאים.

ר' יודא לייב אכן קיבל את **כ"ק רבינו זצוקללה"ה** וב"ב בזרועות פתוחות ובסבר פנים יפות. בהגיע **רבינו זצוקללה"ה** לביתו של רי"ל ומצא שם את חדר-הספרים, על אף שכאמור היה זה בשעות הקטנות של הלילה, הסתגר שם מיד למשך **שעות ארוכות**, בהשביעו את נפשו השוקקה בתורה, לאחר שזה ימים ושבועות שלא עלה בידו ללמוד כדבעי... ר' יהודא לייב ז"ל היה מפליא את הדבר הזה כל ימיו, שלאחר דרך הרת סכנות שעבר **רבינו זצוקללה"ה** בימים האחרונים, והיה שבור ורצוץ מרוב נדודים ותלאות הדרך, עם כל זאת, בהגיעו לביתו ומצא את הספרים, התיישב מיד לשתות בצמא את דברי התוה"ק, וקול התורה הנעים התפשט מיד בכל חלל הבית למשך מספר שעות.

כ"ק רבינו זצוקללה"ה בעת שכיחן כאב"ד, ליזו בצד ימינו האחים מסערט

את השבת הבאה, פרשת אחרי-קדושים, י"ג באייר, שבת רבינו זצוקללה"ה בכפר דיאנטא.

כעבור מספר ימים, נסעו כ"ק רבינו זצוקללה"ה וב"ב ברכבת - יחד עם יהודים שעברו את הגבול - מדיאנטא לעיר אראד, סדרן הרכבת שע"פ החוק נאסר עליו להרשות נסיעת יהודים, קיבל דמי-שוחד מר' יודא לייב בדיאנטא, וכך הסכים להסתיר את הקבוצה ברכבת. באראד קיבלו אותם בני הקהילה היהודית, בתוכם חסידי ויז'ניץ, ובראשם הנה"ח ר' אברהם פייג ז"ל מחשובי חסידי ויז'ניץ. הוא הגבר הוקם על, אשר פיזר ממון רב להצלת אחב"י, ובראשם לכ"ק מרן אדמו"ר הא"ח זי"ע ומשפחתו.

עם אביו כ"ק מרן אדמו"ר בעל הא"ח זי"ע:

ביום ל"ג בעומר, כעבור עשרה ימים מאז נמלט כ"ק רבינו זצוקללה"ה מגרוו"ד, עזב כ"ק מרן אדמו"ר הא"ח זי"ע את העיר. משך כשבוע עשו רבינו הא"ח זי"ע ואחוזת מלוויו בטלטולי הדרך, וביום חמישי מ' בעומר, יומא דהילולא דכ"ק מרן בעל "תורת חיים" זי"ע, לאחר שרשרת רצופת ניסים גלויים (המתוארת בארוכה בספר "מאיר החיים" ח"א), הגיעו בשלום לבעליניעש.

כאן פגש רבינו הא"ח זי"ע בהרה"ח ר' ישראל הרטמן ז"ל. ר' ישראל הסתופף שנים רבות בצל הסבא קדישא זי"ע, ולעיתים קרובות ביקש רשותו להעתיק מקום מגוריו לגרוו"ד, אך הסב"ק מאן לתת הסכמתו לכך. בהגיע רבינו הא"ח זי"ע לשם, היה כבר ר' ישראל לעת זקנותו, והיה רתוק למיטה עקב שיתוק בגופו. כששוחח רבינו זי"ע עם ר' ישראל, סיפר ר' ישראל את העובדה כי הס"ק התנגד בשעתו שהוא יעתיק את מקום מגוריו מבעליניעש, העיר על כך רבינו: "כעת כבר מבין הנך מדוע לא נתן לך אבי הקדוש לעבור מכאן!..."

כ"ק רבינו זצוקללה"ה לימין אביו בעל הא"ח זצוקללה"ה

באור לכ"ו באייר עזבו כ"ק רבינו הא"ח זי"ע ומלוויו את בעליניעש, ונסעו ברכבת המהירה לאראד, בתור אסירים, כשקצין ושני חיילים מלווים אותם (את משכורתם קיבלו משלם מאת ר' אברהם פייג). באראד, נפגשו רבינו הא"ח זי"ע, הרבנית מרגלית ע"ה, רבינו זצוקללה"ה וב"ב ועוד מבני המשפחה, שכאמור הגיעו לשם בדרך לא דרך, ויחד הודו להשי"ת על הניסים הגלויים אשר עשה עם כל אחד ואחד מהם בהגיעם עד הלום.

יצוין, כי יהודי אראד קיבלו את הבאים בזרועות פתוחות, כל אחד ואחד מהם סייע להקל את סבלם של הפליטים הרבה יותר מכפי יכולתו, אף שהיה בכך סיכון רב. **רבינו זצוקללה"ה** התאכסן עם ב"ב בבית הרה"ח ר' צבי הערשיל עסטרייכער ז"ל (בן הגה"צ רבי משה דוד זצ"ל אבד"ק טשימפא ובעמח"ס שו"ת "תפארת אדם", שהיה כידוע ממוקרבי בית ויז'ניץ), אשר קירב את **רבינו זצוקללה"ה** וב"ב והשתדל למענם בכל יכולתו.

על-אף שיהודי אראד קיבלו כאמור את הפליטים בסבר פנים יפות, לא היו הפליטים יכולים להשאר בעיר, משום שפטרולים של משמר הגבול הרומני עקבו בעיר הסמוכה לגבול - ובלשו אחר הפליטים שנכנסו לרומניה בדרך לא חוקית, ושלחום בחזרה. שילוח חזרה היינו היישר לידי הנאצים ימ"ש. אי לכך, היו הפליטים מתרחקים מהגבול ככל היותר, כי בתוך המדינה כבר לא חיפשו אחריהם.

ואכן, ביום שני פרשת במדבר כ"ט באייר, נסע רבינו הא"ח זי"ע כ"ק **רבינו זצוקללה"ה** עם כל בני המשפחה, מאראד לבוקרסט הבירה. תחבולה מיוחדת סייעה לנסיעתם, היות שכאמור סכנה היתה ליהודים לנסוע ברכבת. הדבר סודר ע"י ר' אברהם פייג, שהיתה לו היכרות ב"חלונות הגבוהים", וסידר עם קצין גבוה שישלח משמר צבאי ללוות את הקבוצה עד בוקרסט. בידי הקצין היה מסמך, כי המובלים הם אסירים שנשלחו להישפט בבוקרסט בפני סמכות משפטית גבוהה... ממילא חלפה נסיעתם ללא תקלות ומכשולים, אף כי היתה מתוך מתח רב, כי הקבוצה הוזהרה לבל ידברו ביניהם ביידיש ושלא יעמדו ע"י החלון, וכדומה, בכדי שלא יראו אותם ושלא יבחינו שיהודים הם.

הגה"צ רבי יודא'לי הורוויץ זצקו"ל היה מספר, שבעת נסיעתם לבוקרסט ברכבת, לאחר שעות רבות אשר בהם לא נתפנו ללימוד התורה"ק, מפני ההכנות לנסיעה, וטלטולי הדרך רבת התלאות, יחד עם הפחד והמתח שנתלוו אליהם, כאמור לעיל, חשו עתה הוא - ר' יודא'לי - וגיסו **כ"ק מרן אדמו"ר זצוקללה"ה**, כי אין הם מסוגלים יותר ללא לימוד התורה. ע"כ נעמדו יחד בפנית הקרון, והחלו לשנן לעצמם בשקיקה דפי גמרא בע"פ. כל-כך גברה התלהבותם בריתחא דאורייתא, עד שבני המשפחה שישבו שם החלו לגעור בהם שיפסיקו ממעשיהם, כי הדבר מסכן את כולם, פן יזהו שאר הנוסעים שיהודים המה...

את שולחנו הטהור ביום דהילולא דבעל האהבת ישראל ביום ב' בסיוון תש"ד, כבר ערך **כ"ק מרן הא"ח זי"ע** בבוקרסט.

לאחר הגיעם לבוקרסט, נודע לשלטונות במרוצת הזמן על תחבולת ההסוואה שעל-ידה הגיעו לשם, על כן באחד הימים - כשעה לפני כניסת השבת - באו בלשים בליווי

חיילים לאכסניית כ"ק מרן אדמו"ר הא"ח זי"ע, לאסור את כולם. ברם, היות שכ"ק מרן אדמו"ר זצוקללה"ה היה באותה שעה במקווה, חיכו הללו לבואו.

בינתיים נשלח שליח אל הרה"ק רבי יצחק מבוהוש זצקו"ל, שהתגורר שם, לספר לו על המצב. הוא התקשר אל אחד העסקנים וביקשו שיפנה מיד אל הסמכות המתאימה, לבטל את הגזירה. שליח אחר נשלח אל רבינו זצוקללה"ה, שלא ישוב מהמקוה לביתו. החיילים בראותם שרבינו זצוקללה"ה מתעכב ולא בא, בקשו כבר לקחת את יתר בני המשפחה הנוכחים, ורבינו זי"ע כבר הובל לחצר, אלא שהרבנית מרגלית ע"ה בקשה שירשו לה להדליק נרות שבת תחילה, והללו נעתרו לבקשתה.

בו בזמן פעלו העסקנים, ולבסוף הגיעה פקודה מגבוה, שהחיילים לא יאסרו אותם כי אם בתנאי שכולם נמצאים... אם לאו - שישובו יותר מאוחר. ואמנם הלכו לדרכם.

מיד לאחר מכן עבר רבינו הא"ח זי"ע יחד עם בני המשפחה להתגורר בבית הרבי מבוהוש זי"ע, לפי הזמנתו, ושם התגוררו משך שבועות אחדים.

לאחר מכן עברו כ"ק רבינו זצוקללה"ה וב"ב להתגורר בבית דודם הגה"צ רבי אלעזר הכהן יאללעס מסאמבור (ולימים במונטריאול) זצ"ל וזוג' הרבנית צפורה ע"ה, ושם התאכסנו עד נסיעתם מבוקרסט, ואילו כ"ק מרן רבינו הא"ח זי"ע התגורר ברח' איפעריאנה 14, בקרבת ביהכ"נ הגדול שעל-שם המלבי"ם ("מלבי"ם שוהל").

בכל פעם שהיה רבינו זצוקללה"ה שב מביהכ"נ לאכסנייתו, בנסיעה עם הקרון ("טראם"), היה כולו נרעד ונפחד, ההפצצות מצד מטוסי בעלות-הברית שביקשו לכבוש את רומניה - היו יומיומיות, ולילה אחת הפציצו האנגלים את בארות הנפט בפלועשט הרחוקה עשרות קילומטרים מבוקרסט, והאש הגדולה נראתה עד לבוקרסט הבירה. לא פעם אמר רבינו זצוקללה"ה וידוי בדרכו.

מספרת הרבנית רבינוביץ מביאלא-רמת אהרון ב"ב, שהתאכסנה אף היא באותה תקופה בבית דודה הרה"צ מסאמבור זצ"ל (הרבנית צפורה מסאמבור ע"ה, היתה אחות אביה של הרבנית מביאלא - ה"ה הרה"ק רבי אברהם אביש קאנער מטשחויב-חיפה זצ"ל), שאת התמדתו הגולה של כ"ק רבינו זצוקללה"ה לא ניתן לתאר, בכל רגע פנוי היה יושב בבית דודו ע"י הספרים, ומחייה את נפשו בעמל התורה הקדושה.

עם בואו למקום מנוחה יחסית בבוקרסט, היה רבינו זצוקללה"ה בין הניצולים היחידים שחזרו מיד לעטות על עצמם צורה יהודית. רבינו זצוקללה"ה לבש מיד מלבושים חסידיים, דבר שכלל לא היה חזון נפרץ באותם ימים.

בחושי שהותו בבוקרסט, היה מרן רבינו זצוקללה"ה יושב והוגה בתורת ד' בבית מדרשו של המלבי"ם. מספר הרה"ח ר' יצחק לנדא מירושת"ו, מחשובי חסידי בעלז, ששהה שם באותה תקופה, כי באותם הימים היה הדבר לפלא בעיניו, שכל

תלמוד תורה "צמח צדיק" ויז'ניץ אלעד

טז

בנשיאות מרן עט"ר אדמו"ר שליט"א

פעם שהיה נכנס ל"מלבי"ם שוהל", היה מוצא שם את כ"ק רבינו זצוקללה"ה אשר לא מש מאהלה של תורה, וגרס בהתמדה ובחיות בתורה הק'.

לארץ-הקודש:

מיום הגיעו לבוקרסט כבר ראה רבינו זצוקללה"ה כי אין מה לעשות כאן, בין מבחינה רוחנית ובין מבחינה גשמית היה המקום נראה כחסר עתיד כלשהו. ההפצצות על בוקרסט היו אדירות ותכופות, עשרות אנשים נהרגו, מה שגם כ"ק מרן הא"ח זי"ע לא חשב להישאר שם. על-כן החליט רבינו זצוקללה"ה יחד עם גיסו הרה"צ רבי נפתלי

חיים אדלר זצ"ל ואחותו הרבנית מ' הינדא ע"ה, לעלות לארץ-הקודש בהזדמנות הראשונה שתעמוד לרשותם.

וכך הוה, חודשיים לאחר הגיעם לבוקרסט, בחודש תמוז תש"ד, הגיעה הבשורה שמארגנים קבוצה גדולה של יהודים העולים לארץ. רבינו זצוקללה"ה עם ב"ב עמדו להצטרף לנוסעים, וכמו-כן גיסו הרה"צ מוהרנ"ח זצ"ל וב"ב, ועוד מספר יהודים מאנ"ש.

כ"ק רבינו זצוקללה"ה עם גיסו הרה"צ רנ"ח אדלר זצ"ל

ימים ספורים אחרי תשעה-באב, עלו לרכבת הנוסעת מבוקרסט לעיר-הנמל קונסטנצה. מרן הא"ח זי"ע ליווה את ילדיו עד לתחנת הרכבת, ושם נפרד מהם בעיניים זולגות דמעות בברכת "יברכך".

כאמור, עמדו להפליג מנמל קונסטנצה שברומניה. בנמל עגנו אותה שלוש ספינות משא קטנות יחסית ורעועות - "מפקורה" "בולבול" ו"מורינה", בהן היתה אמורה לנסוע גם קבוצה גדולה של כ-300 יתומים ויתומות מגולי טרנסניסטריה. שלושת האניות הניפו את הדגל הטורקי ולצידו את הדגל של הצלה"א, כהכרזת נייטרליות וכסגולה מפני התקפה של אחד הצדדים הלוחמים. הספינות היו אמורות להגיע לנמל איסטנבול שבטורקיה, משם ימשיכו הנוסעים בדרכם לארה"ק.

תלמוד תורה "צמח צדיק" ויז'ניץ אלעד

בנשיאות מרן עט"ר אדמו"ר שליט"א

יז

פליטים יהודים רבים ביקשו להצטרף לנסיעה באחת משלושת הספינות, כולם ביקשו לעלות סוף סוף לארץ המיוחלת, לאחר שנות צרות ורדיפות באירופה הבווערת. האניות הקטנות יחסית התמלאו עד מהרה בהמון אנשים, הם נשאו על סיפונם הרבה מעבר ליכולת משאם.

הקבוצה מבני משפחת כ"ק מרן הא"ח זי"ע היתה רשומה להפלגה באניה שהתמלאה ראשונה - "מפקורה". ברם, כאשר הגיע הגה"צ מוהרנ"ח זצ"ל לנמל, פעל באיטיות מכוונת בסידורי ההפלגה. זוג' הרבנית מ' הינדא ע"ה - אחות רבינו **זצוקללה"ה** שאלה אותו מדוע לא יחיש צעדין, הלוא רוב הנוסעים מיהרו כבר לעלות על הסיפון ופניהם זורחות מאושר. השיב לה מוהרנ"ח: חז"ל אמרו (יומא פג) שיש לדקדק בשמות - חושש אני משמותיהם של שתי הספינות "מפקורה" - מלשון **הפקר**, ו"בולבול" - מלשון **בלבול**, מעדיף אני לנסוע באניה "מורינה" - בה נצא כ"בני **מרון**", כחיילות של בית דוד.

ניסתה להתווכח בשלו. עד שלאחר ענין בוויכוח, כי כבר עד אפס שניסו לעלות אליה **זצוקללה"ה**

עם בני המשפחה, כולם על הספינה יודעין, היה הדבר מאת השי"ת, שהרי הצוררים הגרמנים "מפקורה" כפי אנשים נשים וטף

הרבנית הינדא ע"ה עמו, אך הוא עמד זמן קצר לא היה הספינה התמלאה מקום, ועל-אף לא נתנו להם. רבינו התעכב גם הוא יחד עד שלבסוף עלו "מורינה". בלא הזה חסד גדול בכך ניצלו חייהם, כי ימ"ש הטביעו את שיובא להלן, ומאות ירדו למצולות, הי"ד.

יצוין, כי בחודש שבט תשנ"ה,

כשביקר **מרן זצוקללה"ה** בבית הרה"ח ר' אברהם יוסף (מוניע) שפירא ז"ל בת"א, סיפר ר' מוניע, שכ"ק מרן הא"ח זצוק"ל לא הניח למשפחתו לנסוע עם הספינה הראשונה - "מפקורה", שהיתה החלשה מבין שלושת הספינות.

כ"ק רבינו זצוקללה"ה עם הרה"ח ר' א"י שפירא ז"ל [ראה בכתבה]

תלמוד תורה "צמח צדיק" ויז'ניץ אלעד

בנשיאות מרן עט"ר אדמו"ר שליט"א

יח

שלושת האניות יצאו לדרך ביום ט"ו באב תש"ד, אחה"צ. על סיפון ה"מורנה" היו 308 נוסעים, על "בולבול" 390 ועל "מפקורה" כ-320 נוסעים.

מספר אחד מנוסעי ה"מורנה", הרה"ח ר' חיים צבי שכטר הי"ו מקרית-ויז'ניץ, כי בזמן הפלגתם הקיפו את האוניה כרישי ענק, שאיימו להפוך את הספינה הרעועה על פיה. פחד גדול שרר בין הנוסעים למראיהם. מלחי הספינה, הלמודים בכגון דא, הוציאו מדי פעם פגרי בהמות, תלו אותם על גדרות הספינה מבחוץ, ולאחר שהכרישים חטפו אותם, נרגעו מעט.

בליל שב"ק אר לט"ז באב, בשעה 1.00 אחר חצות, התקרבה צוללת גרמנית אל "מפקורה", והנאצים ימ"ש שישבו בצוללת, הפציצו את האוניה. מאות היהודים שהיו על גבי הספינה ירדו למצולות ים, הי"ד. בין הטובעים היו הרבנית מרת העניא ע"ה בת כ"ק מרן הסב"ק בעל "אהבת ישראל" זי"ע, והרה"ח ר' בן-ציון שכטר ז"ל - משב"ק של כ"ק מרן הסב"ק ובנו בעל "דמשק אליעזר" זי"ע. כמו-כן היו בספינה שלושת היהודים שנתלו אל כ"ק רבינו זצוקללה"ה בבריחתו מהונגריה לרומניה - הרה"ח ר' שלומה יעקב לנדא ז"ל, ילדו אברהם ז"ל, והבחור יו"ט אפל ז"ל, הי"ד.

רק חמישה יהודים מנוסעי הספינה הטובעת ניצלו ע"י הנוסעים מהאוניה "בולבול", שעמדה אז במרחק לא רב מה"מפקורה". כמו-כן ניצלו מטביעה רב-החובל ומלחי הספינה הנוכרים, כי הספקו לקפוץ לסירת ההצלה היחידה שהיתה עימם, ולהתרחק מהאוניה שהחלה לבעור.

גם הספינה "בולבול" היתה בסכנה גדולה. כשהתקרבה הצוללת הגרמנית לסביבת הספינות, הבחינו בה מנהיגי הספינות מיד, כי הרשעים שישבו בצוללת ירו לאוויר פצצות תאורה בכדי להאיר את האזור. רב-החובל של ה"בולבול" כיבה את האורות בספינה והדמים את המנוע, בכדי להסתתר מהמשחיתים הגרמנים. ואכן, משום מה, לא הטביעו הגרמנים את ה"בולבול". גם בהמשך דרכה בים נקלעה ה"בולבול" לסערה גדולה, עד שכמעט וטבעה. רק בקושי גדול ניצלו נוסעיה, הם הצליחו להגיע בחוסר כל לחוף המרוחק כ-150 ק"מ מאיסטנבול, ומשם המשיכו בדרך-לא-דרך עד הגיעם לאיסטנבול.

נוסעי ה"מורנה", הספינה היחידה שהצליחה בחסדי ד' להגיע בשלום למחוז חפצה, לא ידעו כלל על קורות ה"בולבול" ועל האסון הנורא שאירע לנוסעי "מפקורה", רק בהגיעם לאיסטנבול בשב"ק בצהריים, שמעו את המלחים הטורקיים שבספינתם משוחחים ביניהם: "מפקורה קאפוט" "בולבול קאפוט"... את גודל צערם ומפח-רוחם בהגיע לאזנם בשורת האיוב, לא ניתן לתאר.

תלמוד תורה "צמח צדיק" ויז'ניץ אלעד

בנשיאות מרן עט"ר אדמו"ר שליט"א

יט

[כעבור תקופה, נודעו פרטים ברורים יותר על האסון הנורא, ועל הניסים הגדולים שאירעו לנוסעי "מורינה" ו"בולבול": באותם הימים עדיין חברה רומניה לגרמנים, ולכן גם היתה נתונה להפצצות יומיומיות מצד בעלות הברית - ארה"ב ואנגליה וכו'. מחנה גדול של הצבא הגרמני חנה ברומניה, והם הגיעו עם הרומנים להסכם על תוכנית מרושעת ואכזרית, לפיה יתנו לשלושת הספינות הנ"ל להפליג לכיוון טורקיה, אך זאת רק למראית-עין, רבי החובל והמלחים הטורקיים של שלושת הספינות יעזבו את ספינותיהם באמצע ההפלגה ויירדו לסירות הצלה, אז יפציצו הגרמנים את שלושת

הספינות, וכל הנוסעים היהודיים יטבעו רח"ל. מובן שהנוסעים היהודים לא ידעו מכל התוכנית האמורה.]

כ"ק רבינו זצוקללה"ה בעלותו על כבש המטוס

כעבור כמה עשרות שנים מאותו יום קשה לישראל, ב"שולחן לחיים" שערך כ"ק רבינו זצוקללה"ה בעת שהותו בשווייץ ביום

ט"ז באב, לרגל היא"צ של דודתו הרבנית העניא הי"ד, סיפר רבינו כי רב-החובל של האוניה "מורינה" אשר נסע בה, היה כנראה מחסידי אומות העולם. הוא ידע כמובן על התוכנית האכזרית האמורה, והחליט שלא לתת ידו למעל הזה ולהציל את נוסעיו. האמצע הדרך השים עצמו כאילו קלקול אירע בספינתו, ולכן יאלץ להמתין עד שיתוקן התקלה. הוא כיבה את כל האורות בספינה, ולאחר-מכן, בחסות החשיכה, הרחיק עם האוניה מרחק רב משתי הספנות האחרות, והפליג לכיוון ההפוך מהדרך לאיסטנבול. כעבור מספר שעות, לאחר שהבין רב החובל שהצוללת הגרמנית כבר התרחקה מהאזור, שב לדרכו והמשיך לכיוון איסטנבול. כאשר ניצלו חיי הנוסעים בהגיעם בשלום לאיסטנבול ממחרת היום, סיפר רב-החובל לנוסעיו על האסון הגדול אשר קרה ל"מפקורה", טרגדיה אשר נוסעי ספינתו ניצלו ממנה. וסיים רבינו את דבריו: כשאני מספר לכם זכרונות אלה, נראים הדברים בעיניכם כסיפורי אגדות ועלילות מתח מלפני המון שנים...

כאמור, עגנה האוניה "מורינה" באיסטנבול, אולם הנוסעים - בהם היו כאמור **כ"ק מרן זצוקללה"ה** ושאר בני המשפחה - לא הורשו לרדת לחוף. מלאי פחד ואובדי עצות נשארו על האניה, האוכל והשתיה שלקחו עימם - תם, והם שהו על האניה בלא לדעת אנה הם באים.

נציג "אגודת ישראל" באיסטנבול, העסקן הרה"ח ר' יעקב גריפל ז"ל, אשר שהה שם כדי לטפל בעליית יהודים לארץ-ישראל, יחד עם עוד עסקנים שונים, יצאו לקבל את פניהם וסייעו להם. הם התקרבו לספינה בעזרת סירות, והעלו לנוסעים דברי מאכל. הספינה היתה כ"כ בלתי יציבה, עד שכאשר התקרבו הסירות לספינה והנוסעים מיהרו לצידי הספינה בכדי לקבל את המשלוחים, נטתה הספינה על צידה, וכאשר הגיעו הסירות מן הצד השני והנוסעים רצו לצידה השני של האניה, נטתה הספינה על צידה האחר, עד שחישבה להתהפך...

כעבור ימים אחדים, העבירו את כל נוסעי האניה לרכבת של קרונות משא, וכך נסעו כארבעה ימים דרך לבנון וסוריה עד הגיעם לארה"ק, לתחנת הרכבת בחיפה. סיפורה הרבנית הצ' מ' לאה אסתר ע"ה, כי בעברם דרך סוריה, חנתה הרכבת בעיר חלב. בתחנה עמדו שם מיהודי העיר, וקיבלו את פניהם כשבידם ככרות לחם-לבן וכדי חלב, מאכלים שזה שבועות ארוכים לא ראו לנגד עיניהם...

לקראת שבת-קודש פרשת עקב כ"ג במנחם-אב, מברכים אלול תש"ד, לסדר "כי ד' א'לוקיך מביאך אל ארץ טובה", זכה **כ"ק מרן אדמו"ר זצוקללה"ה** לחונן את עפר ארץ הקודש ברינה, בהגיעו עם ב"ב לתחנת-הרכבת בחיפה. **הודו לד' כי טוב, כי לעולם חסדו!**

בתחנת רכבת בחיפה קיבלם הרה"ח ר' יהושע זאב מכלוביץ - מחשובי חסידי ויז'ניץ בעיר, שכבר שמע על בואם - ב"שלום עליכם" לבבי. **רבינו זצוקללה"ה** ולהבחל"ח גיסו מוהרנ"ח זצ"ל שמחו עמו מאוד, בראותם לראשונה "א היימישע צורה" בארה"ק. אולם סדר מסעם וטלטולם לא הסתיים עדיין - מתחנת-הרכבת הוסעו כל העולים למחנה ההסגר בעתלית, בו היו הבריטים - ששלטו אז בארה"ק - מחזיקים את כל העולים ארצה. מספר ימים הוחזקו בעתלית תחת משמר צבאי.

לאחר השתדלויות ע"י עסקנים שונים, שוחררו **כ"ק רבינו זצוקללה"ה** וב"ב וכן הרה"צ רבי נפתלי חיים וב"ב מעתלית, ביום חמישי פרשת ראה לפנות ערב.

והגיענו:

בשב"ק פרשת ראה, שבת ראש-חודש אלול, שהה רבינו **זצוקללה"ה** ביישוב אחוזה שעל הר-הכרמל, באכסניית דודו הרה"ק בעל "דמשק אליעזר" זי"ע, אשר שמח מאוד לבואו וקיבלו באהבה ובמאור-פנים.

סיפר **רבינו זצוקללה"ה**: "כאשר באתי לאר", והגעתי לבית דודי ה'דמשק' זי"ע ב"אחוזה", ראיתי לפתע יהודי עם כובע סאמעט וחליפה ארוכה. שאלתי משהו: מי הוא הרב הזה? "אין הוא רב" - השיבו לי - "זהו בעריל ולצר". בימים ההם לא היה כהיום, מי הלך אז בלבוש חסידי? - בעריל ולצר ע"ה, אצלו מצאו יראת שמים, נשמה, נשימה חסידית ('א חסידי'שן דער)...

ובכן אתא שבת-קודש, היו אז אצל דודי זי"ע 6-7 בחורים, היתה זאת השבת הראשונה לבואנו ארצה, שבת ר"ח אלול, ולא היה לי שטריימל. פניתי אל בעריל ע"ה: בעריל מה אעשה? אין לי שטריימל... ומי חיפש לי שטריימל? בעריל ולצר דאג לי לשטריימל, שיהי לי מלבוש שבתי כלשהו.

וכאן סיפר בנו הר"ר חיים ולצר הי"ו **לכ"ק אדמו"ר זצוקללה"ה**: אבי ע"ה אמר לי פעם, שרק פעם אחת הלך בש"ק עם הכובע - היה זה בשבת הראשונה **שרבינו זצוקללה"ה** היה בארץ, באחוזה, ולא היה לרבינו שטריימל והוא נתנו לו!

השיב כ"ק רבינו בהתרגשות: את השטריימל שלו הוא נתן?! אזוי?! יישר כח! יישר כח! ס'איז געווען א שטריימל אזוינס... משך התקופה אכן הלכתי עם השטריימל הזה, לא היה לי אחר... (וכנראה שר' בעריל דאג לעצמו בינתיים לשטריימל אחר).

כ"ק רבינו זצוקללה"ה ע"י דודו בעל "דמשק אליעזר" זצ"ל בעת מבחן לתלמידי הישיבה

לקראת הימים הנוראים, שב כ"ק מרן אדמו"ר זצוקללה"ה עם להבחל"ח דודו הק' זי"ע לתל-אביב, וכאן התגורר בתקופה הראשונה, משך שבועות מספר, בבית הרבני החסיד הוותיק ר' מנחם מענדיל אדלר ז"ל מטערנעווא-ת"א, מזקני חסידי ויז'ניץ, שייחד עבור רבינו זצוקללה"ה וב"ב חדר בדירתו. לאחר-מכן עבר רבינו זצוקללה"ה להתגורר בדירתו שברחוב העבודה.

באותם ימים, מסר מרן ה"דמשק אליעזר" זי"ע לידי רבינו זצוקללה"ה את תפקיד הנעלה של ראש הישיבה הק' "בית ישראל ודמשק אליעזר", שהועברה בתקופ זו מירושלים לרחוב רש"י בת"א. ואכן, מיד לאחר ירח האיתנים של שנת תש"ה, בהם הסתופף רבינו זצוקללה"ה בצל קדושת דודו זצוק"ל בת"א, המשיך כ"ק רבינו זצוקללה"ה במשאת חייו לאיווש"ט - להרביץ תורה ויראה בבני ישראל.

ביאת רבינו זצוקללה"ה ארצה, היתה כשלושה חודשים לאחר בוא מרן ה"דמשק אליעזר" זי"ע לאר"י באייר תש"ד, עם בואו, קיבל ה"דמשק אליעזר" על עצמו את הנהגת וניהול הישיבה הק', שהיתה קיימת בירושלים כבר למעלה משנה לפני כן. החזקת הישיבה על שכמו, היתה ל"דמשק אליעזר" עול כבד מאוד; הישיבה היתה שקועה בחובות כבדים, ללא מקורות הכנסה, ללא פנימיה ומטבח, וללא צוות מגובש. הרבי עצמו בבואו ארצה היה שבור בגופו וברוחו מחמת צרתיהם של ישראל. אולם על-אף כל אלה, כשגדולים וטובים - ביניהם גיסו הרה"ק רבי אברהם יעקב מסדיגורא זי"ע, שחשש לבריאתו - ניסו לשכנעו שלא לשאת את העול הכבד על צווארו, ומה עוד שהיו כמה וכמה אדמו"רים בת"א ואף אחד מהם לא החזיק ישיבה, השיב ה"דמשק אליעזר" בתמיהה: וכי באתי לארץ-ישראל למען עצמי? הרי באתי לכאן כדי לפעול משהו!...

כאמור קיבל מרן זצוקללה"ה את התפקיד הרם עם בואו, והחל לקבץ סביבו את התלמידים בישיבה. היו אלו נערים בגילאים שונים, אשר אט אט החלו להגיע מאירופה לאחר שניצלו מתבערת השואה. חוויות המלחמה הנוראה והממושכת היו המשותף לכולם, במהלך השואה נעקרו מבתיהם שחרב, ואיבדו את הוריהם ויקריהם. פחדים ומוראים, שכול ויתמות, עוני ומחסור נדודים ורדיפות נתנו בהם את אותותיהם. ארבע שנים לא פתחו ספר - ועתה הם מצאו את עצמם...בישיבה!

תנאי החיים הקשים ששררו אז בארץ, אף הם לא הטיבו עם התלמידים. הדחקות היתה נוראה ואיומה, והרעב שרר בכל רחבי הארץ. אבל בהכוונת רבינו זצוקללה"ה, שלמד ממש עם כל אחד ואחד, והשקיע כוחות עצומים בקידומו של כל אחד ואחד, הם הפכו להיות בני ישיבה לכל דבר. בני תורה, יראה, ובחורים חסידיים לתפארת בית ויז'ניץ.

תלמוד תורה "צמח צדיק" ויז'ניץ אלעד

כג

בנשיאות מרן עט"ר אדמו"ר שליט"א

מרן ה"דמשק אליעזר" זי"ע לא הסתיר את הערכתו המיוחדת אל אחיינו ראש הישיבה, שהתמסר בכל להט נשמתו לחינוך התלמידים, ואף הביע פעם את דעתו הקדושה, כי **רבינו זצוקללה"ה**, הוא הוא הראוי לעמוד בראש הישיבה הק' שתמשיך לחנך את עדרי הצאן בדרך רבותינו הקדושים מקדמת דנא. על כך מספר הרה"ח ר' אפרים הלר מבני-ברק: באחד מאותם ימים נתלוותי ל"דמשק אליעזר" זצוק"ל בצאתו לטייל מחוץ לביתו. תוך כדי שיחה, פנה אלי הרבי ואמר: האם יודע הנך כמה קשה הדבר להחזיק את הישיבה? ברם, הרי יש כאן את משה'לי, ראש הישיבה, ובשבילו מוכרח אנוכי להחזיק את הישיבה ... - במילים אלו ביטא מרן ה"דמשק אליעזר" את מבטו הרחוק, בו חזה את **מרן זצוקללה"ה** כמחנך דור העתיד.

וכך המשיכה לסלול את מסילתה דרך החינוך המסוללת, שהחלה להפרות שרשיה בשנת ת"ש בגרוסוורדיין, ומשם עברה **לווילחוביץ**, משם **לתל-אביב**, ומשם **לקרית מלך רב היא קרית ויז'ניץ**, בה התנער מעפר וקם מחדש דור קדוש, דור המחזיק בעוז בשלושת העיקרים והיסודות החרוטים על דגלה של ויז'ניץ - **אהבת השי"ת, אהבת התורה ואהבת ישראל**, לתפארת רבותינו הקדושים רועי בית קאסיב-ויז'ניץ זצוקללה"ה.

בסיום מגילת ההצלה, נשוב ונודה להשי"ת בדברי רב יהודה אמר רב (ברכות נד:): "ארבעה צריכים להודות, יורדי הים, הולכי מדברות, ומי שהיה חולה ונתרפא, ומי שהיה חבוש בבית האסורים ויצא".

כשנתעמק בנתיבות דרך ההצלה של **כ"ק מרן אדמו"ר זצוקללה"ה**, נמצא שהיו משולבים וכרוכים בה כל ארבעת חייבי ההודאה: "יורדי הים" - בספינה "מורינה". "הולכי מדברות" - במעבר הגבול בין הונגריה לרומניה. "מי שהיה חולה ונתרפא" - כפי שסיפר **רבינו זצוקללה"ה**, שבאמצע הדרך עזבוהו כוחותיו, ורק בחדשי השי"ת הצליחו במאמץ על אנושי להמשיך בדרך. "ומי שהיה חבוש בבית האסורים ויצא" - כאשר נתפס **רבינו זצוקללה"ה** במדינת רומניה ושהה לילה שלם בבית האסורים, ובכלל, הרי כל מדינת הונגריה היתה בית אסורים לכל היהודים.

על הכל ד' א'לוקינו אנחנו מודים לך ומברכים אותך בברכת "הגומל לחייבים טובות, שגמלנו כל טוב". על שהותיר לנו לפליטה את המאור הגדול **כ"ק רבינו עט"ר זצוקללה"ה** הכ"מ להאיר נתיבותינו. זכותו הגדולה תגן בעדנו להיושע בכל מילי דמיטב ונזכה במהרה לקבל פני משיח צדקנו ומלכנו מרן אדמו"ר שליט"א בראשינו אבי"ר

תלמוד תורה "צמח צדיק" ויז'ניץ אלעד
בנשיאות מרן עט"ר אדמו"ר שליט"א

ב"ק מרן רבינו זצוקללה"ה
עם בנו יבדלחט"א מרן רבינו שליט"א